

3 december 2023, 1ste advent

Wij van Zuid - verkondiging

Schriftlezing: Lucas 1 vers 5 - 25

Lied 887 couplet 1 (NLB)

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

'Hoe kan ik weten of het waar is?' vraagt Zacharias. Vraag je je dat ook wel eens af? Hoe kan ik weten of God zich echt bekommert om ons, om onze wereld? Hoe kan ik weten of Jezus echt de dood overwonnen heeft? En dat God iedere traan zal afwissen? Er is immers zoveel dat dat tegenspreekt... Wat we geloven klopt vaak helemaal niet met wat om ons heen zien gebeuren, met de werkelijkheid van iedere dag.

Je begrijpt Zacharias wel. Hij is daar in de stilte van het heiligdom. De verfijnde geur van heiligheid van het reukoffer hangt daar. En dan is er die engel die zegt:

Ik heb evangelie – goed nieuws:

Je vrouw Elisabeth zal een zoon krijgen.

Je moet hem Johannes noemen : God is genadig.

Hij zal niet alleen jullie maar heel veel mensen vreugde brengen.

Dat klopt niet met de werkelijkheid: Zacharias en Elisabeth zijn oud, te oud om een kind te krijgen.

Hoe kan ik weten of het waar is? vraagt Zacharias. Ik vind dat een mooie vraag. Hij zegt niet: Hoe kan dat nou? Maar: help me een beetje zodat ik dit kan geloven! Geef me een teken dat het echt is.

Hoe kan ik weten of het waar is? Wij zeggen dan al gauw tegen elkaar: 'Daar krijg je nooit een antwoord op!' Hoewel we ook soms achteraf iets van God herkennen in wat we meemaken.

Zacharias krijgt wel een antwoord op die vraag: Hoe kan ik weten of het waar is? Een stevig antwoord. Want of de engel het nou ook zo'n aardige vraag vond van Zacharias...? De engel antwoordt in twee stappen.

Om te beginnen zegt de engel: Ik ben niet zomaar iemand. *Ik ben Gabriël, letterlijk Gods gabber, Gods vriend, die altijd voor Gods aangezicht staat.* Als wij Gods aangezicht zouden zien dan zouden we sterven. Mensen kunnen niet zo dichtbij de heilige God komen. Maar deze engel Gabriël wel. En God stuurt juist deze bijzondere Gabriël naar Zacharias om dit goede nieuws te brengen. Zo'n gewichtige boodschapper, dan moet je het toch wel vertrouwen?! Is het dan wel gepast om te zeggen 'hoe weet ik of het echt zo is...'

Maar de engel is nog niet klaar: *Let op, jij zult zwijgen en niet kunnen spreken tot de dag dat dit alles gebeurd is, omdat je niet geloofd hebt wat ik zei.*

En nu vraag ik me af: is dit vooral een straf die Zacharias opgelegd krijgt? En dus ook een les voor ons: je mag geen kritische vragen stellen bij Gods beloftes. Of zou je die stilte ook als een pedagogische maatregel kunnen zien? Zoals je een druk kind even op een rustige plek

zet om tot zichzelf te komen. 'Zacharias, stop maar even met praten. Die vragen van jou gaan je niet dichterbij God brengen. Jij moet je mond houden, stil worden... - wees stil en weet, Ik ben je God –

Wat gebeurt er met je als je het zwijgen wordt opgelegd?

Wij ervaren het als een straf als we niks mogen of kunnen zeggen.

Stil zitten tijdens een lange preek. Een rondleiding in een museum of in het bos, met veel teveel details waar je allemaal naar moet luisteren.

En ik weet niet of je wel eens echt je stem kwijt bent geweest? Heel irritant! Presentator Art Rooijakkers had vorig jaar ernstige problemen met zijn stem. Hij heeft in totaal 100 dagen niet mogen praten. En dat voor iemand die van praten zijn werk gemaakt heeft. Achteraf vertelt hij dat hij dat verplichte zwijgen hem veranderd heeft. Hij leeft meer in het hier en nu. 'Zijn hoofd is nu weer op dezelfde plek als zijn voeten.' En gelukkig kon hij goed geholpen worden. Hij praat weer.

Ik moet denken aan iemand uit onze eerste gemeente die na een herseninfarct in een verpleeghuis terechtkwam en nooit meer kon spreken of schrijven. Hij was helemaal opgesloten in zichzelf. Wat doet dat met je? Niet kunnen zeggen hoe je je voelt, niet kunnen vragen, je niet kunnen uiten. Grote eenzaamheid, stel ik me voor.

En dan heb je nog dat akelige woord 'stom.' Niet kunnen spreken betekent dat, maar ook onaantrekkelijk/vervelend, dom/dwaas, hersenloos. Maar al te gauw worden mensen die spraakproblemen hebben ook beschouwd als verstandelijk beperkt, terwijl dat niet zo hoeft te zijn.

Voor ons is niet kunnen spreken, niet mogen spreken, iets negatiefs. Ook al kun je er misschien (net als Art) ook iets van leren. Maar voor kluizenaars en kloosterlingen ligt dat anders. Er schuilt kracht in zwijgen.

Neem de zogenaamde woestijnvaders en – moeders. Rond het jaar 300 trokken enkele jonge mensen de woestijn van Egypte in. Zij zochten spirituele ontwikkeling, wijsheid en inspiratie. En ze werden bron van inspiratie voor heel veel anderen. Niet met ingewikkelde gedachten of grote theorieën over de wereld, maar met praktische en persoonlijke levenslessen. Die ze zelf radicaal in de praktijk brachten. Zij kozen ervoor om te wonen in wat wij 'the middle of nowhere' zouden noemen. Vaak ook jarenlang helemaal alleen. Zwijgen was een integraal onderdeel in hun leven.

Wat hadden die woestijnmonniken tegen praten?

Veel praten kan maken dat je uiteindelijk weinig doet. 'Veel geblaat, weinig wol,' zeggen wij dan. Je blijft zo makkelijk hangen in al dat praten. Talkshows, vergaderingen, uitwisseling van ideeën; maar wat doen we? Woorden zijn 'verplaatsing van lucht'... (leeg zou Prediker zeggen). Ga iets doen!

Het probleem met spreken is ook dat je zo makkelijk iets verkeerd zegt. Snelle oordelen, snelle adviezen. Het verhaal gaat dat woestijnvader Agathon, drie jaar lang met een kiezel in zijn mond geleefd heeft, om zichzelf eraan te blijven herinneren niets verkeerd te zeggen.

Hij wilde geen woord uitspreken waar hij later spijt van zou krijgen. Wat zou er gebeuren als we eens wat meer nadachten voordat we iets zeiden? Niet meteen terugappen. Tot 10 tellen...

Een andere woestijnvader, Pambo, hoorde op een dag Psalm 39:1. *'Dit had ik mij voorgenomen: Ik wil goed op mijn gedrag letten en met mijn tong geen foute dingen zeggen, en mijn mond in bedwang houden als ik word uitgedaagd.'* Acht jaar lang trekt Pambo zich terug in zijn monnikshuisje zonder met iemand te praten, om zich dit Psalmwoord eigen te maken.

Dit is natuurlijk heel extreem. Maar misschien is het gemak waarmee van alles zeggen en vinden, ook wel extreem. We draven maar door. Als je moet zwijgen, word je stilgezet. In het begin zit je hoofd dan vol gedachten maar gaandeweg dwarrelt de stof neer en komt er ruimte.

Niet alleen bij de woestijnvaders, maar ook in kloosters heeft zwijgen een wezenlijke plek.

Benedictus van Nursia, hij leefde van 480 tot 547, je zou hem de vader van het kloosterleven kunnen noemen, schreef een handleiding voor kloosterleven, de zogenaamde Regel van Benedictus, die nog steeds functioneert in veel kloosters. De eerste zin is: Luister mijn zoon en spits het oor van je hart! De hele Regel van Benedictus (een boekje van 83 pg.) ademt een sfeer van terughoudendheid als het om spreken gaat. Dat heeft drie redenen:

1 Als je zwijgt, zeg je niks verkeerd (vgl. woestijnvaders en – moeders) Veel van wat we zeggen leidt af van God, Je zegt dingen die niet oprecht zijn, niet waar, niet dienend. Je kwetst een ander. Je doet God tekort. Je kan veel beter zwijgen. En een goed gesprek dan? Ook dan zul je onvermijdelijk dingen zeggen die niet goed zijn.

2 Je moet je plek weten. Je bent een leerling. Dus luisteren is beter dan spreken. Bij ons moet je als leerling juist goed je mondje roeren, vragen durven stellen, presentaties geven, samenwerken. Zo niet volgens Benedictus: luister... Dat heeft ook te maken met een goede soort nederigheid. Wie ben jij dat jij zoveel te vertellen hebt... (vgl. Zacharias – Gabriël)

3 Zwijgen is nodig om God te horen spreken. Spreken leidt af. Het overstemt de stem van God, het fluisteren van Gods Geest. Woorden zijn prachtig maar kunnen ook een soort muur vormen tussen God en je hart. Als je met woorden bidt tot God, kan dat intens zijn en waardevol, maar zelfs goedgekozen woorden van gebed kunnen ook een soort rookgordijn worden wat tussen God en ons in komt te hangen en waardoor we uiteindelijk ons niet echt overgeven in Gods handen. Als je stil wordt voor God, geef je ook de controle uit handen, geef je je aan Hem.

Zacharias moest zwijgen. Wat zou het met Zacharias gedaan hebben, die verplichte stilte? De Bijbel zwijgt daarover. Het zal ongetwijfeld in het begin lastig en irritant geweest zijn en dan na een tijdje haal je je schouders op en leg je je erbij neer. En wat je echt wil delen, schrijf je op. Dat blijkt lang niet zoveel te zijn als wat je gewoonlijk vertelde. En dan ga je 'naar binnen' kom je tot inkeer, stel ik me zo voor.

Dit zwijgen is een pedagogische maatregel, een helpende hand om Zacharias de weg te wijzen om hem dichterbij God te laten komen. Hij kende wel de uiterlijke stilte – daar alleen in de tempel, in het heilige. Maar hij moet ontdekken dat er ook een innerlijke stilte is.

'Wees stil en weet Ik ben je God.' Wat de grote engel Gabriël zelf niet gedaan krijgt, groeit in die stilte.

Niet alleen Zacharias keert zich naar binnen. Ook Elisabeth trekt zich terug, vijf maanden leeft zij in afzondering. Als een woestijnmoeder. Zo bereiden ze zich voor op het wonder van de geboorte van hun zoon.

En wij? Hoe gaan wij de advent in? Wij zitten niet in een klooster en we gaan ook niet de woestijn in. We praten, straks bij de koffie, en als we plannen maken voor kerst en als we betrokken zijn bij elkaar en met elkaar meeleven.

Maar ik geloof dat het goed is, om ook – af en toe – eens je mond te houden. Te zwijgen. Zomaar 10 minuten, thuis op de bank. Wees stil, je bent een mens, je bent niet God zelf. Wees stil, want al die goede vragen brengen God niet dichterbij. Ze leiden je alleen maar af. Wees stil, geef je over, laat God toe in je hele zijn, dan zal je ook een weg vinden.

Deze preek eindigt met een moment van zwijgen. 'Wees stil en weet: Ik ben je God.'

